

אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן (ב)

נְתִיבֵי עִם נ"ו

האָמֵן הוגדר גם כלשון "אמנת דברים", שהוא נגזר מהפועל אמונה ויש בו הצהרה של הצטרפות חברתית למי שנמצא בעיצומה של תפילה. לכן, העונה אָמֵן צריך להבין שמעמדו, בחברה המתפללת, נמוך מזה משל המברך. עליו לפי ההלכות, להתאים את עצמו למברך, מבחינת זמן ומבחינת עוצמת הקול. על כן, העונה אָמֵן, יקבל על עצמו את שולחן ערוך ולא יגביה את קולו יותר מן המברך.

ישנם בתפילה כמה פעמים, שההרמוניה, של עניית האָמֵן עם הברכה, נשמרת בהקפדה. בראש הרשימה עומד מעמד הקדיש, שעניית האָמֵן מתואמת, בלא יוצא מן הכלל, בכל העדות. בקדיש, ישנו הפרק הראשון היסודי, שבו יענו הספרדים חמש פעמים אָמֵן. ובתוספות של הקדישים המיוחדים (דרבנו, יהא שלמא, תתקבל) האמנים הנוספים מצטרפים.

נְתִיבֵי עִם נ"ו "עכשו המנהג הפשוט בארץ ישראל שעונים חמישה אמנים בקדיש, אחר שמיה רבא, אחר משיחיה, אחר בזמן קריב, אחר בריך הוא, אחר באמירן בעלמא". יש לזכור כי הקדיש "כל תיבותיו ואותיותיו הן במספר, ולכן צריכים להזהר לא להוסיף ולא לגרוע".

משמעות האָמֵן בקדיש היא הסכמה עם שיר השבח והודאה לקדוש ברוך הוא, שנאמר בכל רחבי ישראל בשפה הארמית: המילה קדיש בארמית היא קדוש בעברית. מכאן הערת אגב: שהמושג חצי קדיש הוא מיותר, ולכל היותר אפשר להתייחס אליו כאל "שבשתא כיון דעל על". לא עולה על הדעת שנאמץ בעברית את המושג חצי קדוש, חס ושלום.

סדרה אחרת בה שולטת הרמוניה של ענייה היא חזרת הש"ץ. שבה האָמֵן משרת את תחושת הצהרת האמונים לבורא עולם ואת התפיסה של יציאת ידי חובת העונה לברכות המברך.

לעומת שתי הסדרות האלה, השוהה בבתי כנסת הספרדים יתמה על השימוש השגרתי במילה אָמֵן בכל מיני הזדמנויות ושברי ברכות. האָמֵן הזאת, אפשר להגדירה כ"יתומה מאב ומאם". אין שום בסיס הלכתי לענות אָמֵן על שברי הברכה לקהל כמו אחרי "מלכא דעלמא", או "הוא יברך יתכון", הקהל צווח אָמֵן "ויזכה יתכון" הקהל צווח אָמֵן. וכן בברכה לחיילי צה"ל אחרי הפסוק "יתן השם את אויבנו הקמים עלינו, ניגפים לפניהם" לא מעט מהקהל משחיל עניית אָמֵן, "מכל צרה וצוקה" אָמֵן "ומכל נגע ומחלה" אָמֵן, במקום לחכות בסבלנות עד תם הברכה שמילות הסיום הן: "ונאמר אָמֵן". דוגמאות אחדות אלה מיצגות אמירת אָמֵן שלא במקומן. וראוי לכל היותר להמירן ב "כן יהי רצון".

הפרוש העממי לאָמֵן כאל הצהרה ויחול לקיום הבקשה המובעת על ידי החזן בשברי המשפטים היוצאים מפיו "אין רוח חכמים נוחה מהם המפורש שלא לענות אָמֵן על פסוקי ברכת כהנים הנאמרת על ידי חזן, במעמד נשיאת כפיים. שם נגזר, לא לומר אָמֵן אלא כאמור: "כן יהי רצון". יטיבו הקהל לענות "כן יהי רצון" בכל מקום שנראה להם כברכה, אפילו חלקית, ושלום יבוא על ישראל. לצד המנהג המסורתי לומר מאה ברכות ביום, אספו חכמים עוד שלושה מנהגים מספריים, שמשתלבים במילה **צדיק**:

האות **צדי** שוות ערך לתשעים בגימטריה, היא מספר ה"אמנים", הנדרש להאמר בכל יום.

האות **דלית** היא כנגד ארבע קדושות, הנאמרות בכל יום.

האות **יוד** הם עשרת הקדישים, שנאמרים במרוצת היום.

האות **קוף** היא מאה הברכות, הנזכרות לעיל, (שאותן דרך אגב יזם דוד המלך, על פי המסורת.) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

כן יהי רצון